

П. В. Голобуцький

Бейліса справа

БЕЙЛІСА СПРАВА – судовий процес, організований у Києві 1913 над євреєм Менделем Бейлісом (1874, Київ – 1934, попл. Нью-Йорка), прикажчиком цегельного заводу київського передмістя, звинуваченим у вбивстві українського хлопчика А. Ющинського. Інспірована рос. чорносотен. організаціями в Україні, Б. с. мала на меті підбурити українців до антисеміт. акцій. Час її появи не був випадковим. 9 лютого 1911 Держ. дума почала обговорювати законопроект про скасування межі євр. осілости, що викликало крайнє обурення й занепокоєння юдофобськи налаштованих монархіст. партій і чорносотен. організацій, які всі сили кинули проти здійснення цього проекту. Використавши всі звичайні антисеміт. звинувачення, зупинилися на висунутому проти євреїв ще в середньовіччі звинуваченні, нібито за вимогами свого віровчення вони використовують для реліг.-обряд., «ритуальних» цілей християн. кров. Це треба було довести на якійсь конкрет. справі. Уже в березні 1911 київ. чорносотенці висунули версію про ритуал. характер убивства хлопчика А. Ющинського, труп якого було знайдено на околиці Києва, попл. заводу, де працював М. Бейліс. Влада підтримала цю версію. Залучений до слідства експерт, відомий київ. психіатр І. Сікорський, який узявся відповісти на запитання прокуратури про можливість за трупом убитого визначити національність убивці, заявив, що вбивцею є єврей. З богослов. експертизою виступив ксьондз І. Пранайтіс, який підібраними з євр. книг цитатами, вирваними з контексту, «доводив» невгамовну ненависть євреїв до іновірців, насамперед до християн. Отже, залишилося тільки підшукати для процесу його гол. героя – вбивцю-єврея. Не зупинив процесу й той факт, що жандарм. поліції, яка паралельно з прокуратурою вела розслідування, були вже відомі справжні

вбивці – київ. бандитка Віра Чеберяк зі спільниками. За вказівкою Міністерства юстиції вбивці були звільнені від суду, натомість 12 липня 1911 заарештовано М. Бейліса. Чорносотенна преса розгорнула шалену антисеміт. агітацію, закликаючи до євр. погромів. Процес висвітлювався у світ. пресі. На підтримку Б. виступила передова укр. і рос. інтелігенція, у Франції – А. Франс. В. Короленко написав відкритого листа в г. «Речь» (30 листопада 1911) під назвою «К русскому обществу. По поводу кровавого навета на евреев», під яким підписалися Л. Андреєв, О. Блок, О. Купрін, Д. Мережковський, О. Толстой, В. Вернадський, М. Туган-Барановський. М. Бейліс провів під слідством 2 р. Чорносотенці були безсилі переконати присяжних у причетності Б. до ритуал. убивства. Найкращі адвокати представляли його інтереси на суді: О. Грузенберг, О. Зарудний, М. Карабчевський, Д. Григорович-Барський, В. Маклаков. «Докази» І. Сікорського та І. Пранайтіса заперечили психіатр В. Бехтерев, семітолог П. Коковцев, проф. Київ. духов. академії священник О. Глаголев, моск. рабин Я. Мазе. 30 жовтня 1913 суд присяжних виправдав М. Бейліса. 1926 у Нью-Йорку вийшли мемуари Б. «Історія моїх страждань».

Рекомендована література

1. Дело Бейлиса: Стенограммы. Т. 1–3. К., 1913;
2. Брадуль-Брушковский С. И. Правда об убийстве Ющинского и деле Бейлиса. С.-Петербург, 1913;
3. Альбом «Дело Бейлиса» в рисунках и фотографиях. К., 1913;
4. Бехтерев В. М. Убийство Ющинского и психиатро-психологическая экспертиза. С.-Петербург, 1913;
5. Русские ученые о еврейском вероучении: Заключение проф. П. К. Коковцева, П. В. Тихомирова и И. Г. Троицкого на процессе Бейлиса. С.-Петербург, 1914;
6. Замысловский Г. Г. Убийство Андрюши Ющинского. Петроград, 1917;
7. Рывкин Х. Д. Из истории ритуальных дел. Смоленск, 1924;
8. Короленко В. Г. Дело Бейлиса // Собр. сочинений. Москва, 1955. Т. 9;
9. Справа Бейліса: погляд із сьогодення // Тези міжнар. наук. конф.: до 80-річчя закінчення процесу в справі Бейліса (Київ, 28–29 жовт. 1993). К., 1994;
10. Тагер А. Царская Россия и дело Бейлиса. Исследования и материалы. Москва; Иерусалим, 1995;
11. Дело Менделя Бейлиса: Мат. Чрезвычай. следственной комиссии Времен. правительства о судебном процессе 1913 г. по обвинению в ритуальном убийстве. С.-Петербург, 1999.

Бібліографічний опис:

Бейліса справа / П. В. Голобуцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-38984>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).